

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Однако решить проблему интеллектуальной миграции из Украины на уровне предприятий невозможно. Она полностью находится в руках государства, которое должно разработать и внедрить эффективные программы развития науки и образования, их финансирования и роста, удержания украинских ученых и высококвалифицированных специалистов. Если государство сможет справиться с этими задачами, то украинские компании получат еще больший человеческий капитал для работы и повышения своей международной конкурентоспособности, а значит, и конкурентоспособности всей страны.

Высококвалифицированная и дешевая рабочая сила Украины, безусловно, привлекает иностранных конкурентов. Анализ занятости украинского населения по формам собственности четко раскрывает тенденцию роста занятости в компаниях с иностранной формой собственности и смешанной с иностранным участием, работающих на украинском рынке. На рисунке 4 показано, как за последние 12 лет, по данным Госкомстата Украины, работающего населения Украины в иностранных компаниях увеличилась с 0,1% в 1999 году до 3,1% в 2009 году.

Следует заметить, что рост иностранных инвестиций в экономику Украины проходил гораздо более медленными темпами, чем рост занятости в них. Значит, оборот западных компаний и завоевание ими украинского рынка происходит очень быстрыми темпами. Далеко не последнюю роль в обеспечении высокой конкурентоспособности западных компаний на украинском рынке играют кадровые ресурсы.

Выводы

Таким образом, внедряя современные технологии работы с персоналом западные компании, в отличие от украинских, обеспечивают высокую отдачу от использования персонала и человеческих ресурсов. Выявление недостатков кадровой работы украинских компаний по сравнению с западноевропейскими конкурентами позволит повысить и конкурентоспособность государства в целом.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Грэхем Х.Т. Управление человеческими ресурсами: учеб. пособие для вузов / Х.Т. Грэхем, Р. Беннет; пер. с англ. под ред. Т.Ю. Базарова и Б.Л. Еремина. – м.: ЮНИТИ – ДАНА, 2003. – 398с.
2. Гражевська Н. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в глобальному постіндустріальному вимірі / Н. Гражевська // Економіка України. – 2008. - № 9. – С.54-63.
3. Corbae, Gerald; Jensen Jakob B.; Schneider, Dirk. Marketing 2.0: Strategies for Close Customer Relationships – Springer – Verlag Berlin Heidelberg New York, 2003
4. Сімченко Н.О. Вплив управлінської праці на якість продукції в системі управління / Н.О. Сімченко // Вісник Дон ДУЕТ. Серія: Економічні науки. – 2003. - №3 (19).

РЕЗЮМЕ:

У статті розглядаються питання забезпечення міжнародної конкурентоспроможності України з урахуванням фактора підвищення ефективності використання людських ресурсів. Проаналізовано вартість людських ресурсів України в міжнародному порівнянні. Розглянуто проблему інтелектуальної міграції з України.

Ключові слова: людські ресурси, персонал, ринок праці, зростання вартості, зайнятість населення

РЕЗЮМЕ:

В статье рассматриваются вопросы обеспечения международной конкурентоспособности Украины с учетом фактора повышения эффективности использования человеческих ресурсов. Проанализирована стоимость человеческих ресурсов Украины в международном сравнении. Рассмотрена проблема интеллектуальной миграции из Украины.

Ключевые слова: человеческие ресурсы, персонал, рынок труда, рост стоимости, занятость населения

SUMMARY:

The article examines the international competitiveness of Ukraine and pays attention to factors that increase the efficiency of using human resources. The cost of human resources in Ukraine was analyzed in international comparison. The problem of intellectual migration from Ukraine was examined.

Key words: human resources, personnel, labor market, rising cost, employment

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ 2009-2010 РОКИ: ТЕНДЕНЦІЇ ПОСТКРИЗОВОЇ ДИНАМІКИ

Хаджинов І.В., докторант Національного інституту стратегічних досліджень (м. Київ), к.е.н., доцент

Хаджинов В.І., асистент, Донецький національний університет¹

Результатом розвитку процесу глобальної економічної інтеграції та відповідних трансформацій у світовій економічній конфігурації наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. стало формування економічної системи нового рівня – глобальної економічної системи. Завдяки її цілісності, емерджентності, а також об'єктивній взаємозалежності між її складовими на мега-, мета-, макро-, мезо- та макрорівнях зростає важливість дослідження ролі регіонів у формуванні зовнішньоекономічної діяльності держави в цілому. Досліджуючи роль окремих територіальних частин країн у міжнародних інтеграційних процесах та значення регіональних господарських комплексів в активізації внутрішніх та зовнішніх економічних процесів, більшість українських науковців (С.Біла, Б.Губський, Г.Черніченко, М.Чумаченко та ін.) відзначають певну дуалістичність у розумінні як місця та ролі регіонів у забезпеченні інтеграції держав до світового господарства взагалі, так і зниження ефективності зовнішньоекономічних відносин та економічного розвитку через недосконалість моделей ринкового реформування економіки та неврахування впливу зовнішньої торгівлі на її розвиток.

Розвиток територіальних одиниць у межах окремих регіонів взаємопов'язаний з розвитком центрального агломеративного утворення (обласного центру). Економіка приміських територій економічно розвинутих агломеративних центрів, має більшу ступінь адаптабельності до негативного впливу зовнішнього (у тому числі і міжнародного) конкурентного середовища ніж економіка територій, які сконцентровані навколо економічно нерозвинутих центральних агломеративних центрів. Це формує уяву про територіальну цілісність та взаємозалежність окремих територіальних утворень, які концентруються навколо одного територіального адміністративного центру як у економічному, так і галузевому сенсі, оскільки економіки окремих регіонів завжди у історичному контексті спеціалізуються на розвитку окремих галузей економіки у межах держави, що обумовлює і міжнародну спеціалізацію як територіального регіону, так і країни в цілому.

А це дозволяє нам розглядати процес участі України у зовнішньоекономічній діяльності, особливо у посткризових умовах, підвищення її міжнародної конкурентоспроможності, через дослідження саме локальної конкурентоспроможності окремих регіональних утворень, які у остаточному вимірі формують загальну конкурентоспроможність України у світовому економічному просторі через функціонування територіальних господарських комплексів, та впливають через свою внутрішню - та зовнішньоекономічну діяльність на формування міжнародного конкурентного рейтингу всієї держави.

Історично першою й домінуючою в плині тривалого проміжку часу по обсягах операцій, формою міжнародного співробітництва була *міжнародна торгівля товарами й послугами*. З погляду окремої держави та її регіонів така торгівля реалізується як експорт й імпорт товарів і послуг.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Лише чотири регіони України (м. Київ, Київська, Донецька, Дніпропетровська області) через свою зовнішньоекономічну діяльність формують 60% усього торгового обороту України з товарів у 2008-2009 рр. та 55% у I кварталі 2010 р. В той же час частка 13 територіальних областей України (АР Крим, Вінницька, Волинська, Житомирська, Кіровоградська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області) коливається у межах 0,4-1,8% від результуючого показника з торгового обороту товарів. А частка Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Харківської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської областей знаходиться у межах 2-9% [1].

Таким чином має місце значний міжрегіональний розрив у внеску регіонів України у загальний результат з обороту товарів. Чітко простежуються регіони-лідери, та регіони-аутсайтери, які на жаль складають більшість. Крім того, сумарна частка показника регіонів-лідерів поступово зростає, навіть в умовах кризи, що звужує можливості регіонів-аутсайдерів підвищити власну регіональну конкурентоспроможність як на внутрішньому ринку, так і на ринку зовнішньому. Однак і у групі регіонів-лідерів спостерігається скорочення конкурентних можливостей Донецької та Дніпропетровської областей та збільшення частки м. Києва.

Входження України до СОТ посилює конкурентні позиції українських товаровиробників на зовнішніх ринках, насамперед ринках ЄС та США розширивши можливості для поглиблення існуючої спеціалізації, в першу чергу на продукції металургійної та хімічної промисловості, а світова економічна криза прискорила цей процес [2].

З іншого боку ставши членом СОТ Україна знизила ставки мит та скасувала квоти на переважну більшість товарів, які до цього захищали внутрішніх виробників від іноземних конкурентів. Регіони України відчули суттєве збільшення імпорту товарів, в першу чергу автомобілів та сільськогосподарської продукції, збільшення обсягів імпорту останньої багато дослідників пов'язують з ненасиченістю внутрішнього ринку саме товарами цієї групи – м'ясом тварин та птиці, цукру, через нерентабельність внутрішнього виробництва [3, 2].

Очікується, що всі регіони України перевищать обсяги експорту товарів у 2010 року у порівнянні з 2009 роком, хоча в деяких регіонах спостерігається загрозлива динаміка зростання більш швидкими темпами обсягів імпорту товарів ніж експорту, наприклад, АР Крим, м. Севастополь, Дніпропетровська, Житомирська, Одеська області.

Також при дослідженні експортної діяльності окремих регіонів України слід визначити їх місце на світовому ринку товарів, визначивши на які групи товарів, припадає найбільша питома вага експорту регіону. Умовно всі регіони України розподіляться на 3 групи: перша – з диверсифікованою структурою експорту товарів (тобто найбільша частка будь-якої групи товарів не перевищує 30% загального обсягу експорту) - Івано-Франківська, м. Севастополь, Вінницька, Житомирська, Херсонська та інші області, друга – середня ступінь диверсифікації, питома вага знаходиться в межах 30-60% - Одеська, Кіровоградська, Харківська області, м. Київ та третя група - майже моногалузова експортна спеціалізація регіону (частка більше 60%), куди увійшли лише три області: Дніпропетровська, Запорізька та Донецька. В останній на частку експорту недорогоцінних металів та виробів з них припадає 72,1% загальних обсягів експорту¹.

Ситуація, яка спостерігається у 2010 році з експортною спеціалізацією регіонів невідчутно поліпшилася у порівнянні з 2009 року, де спостерігається феномен: індустріально розвиненні регіони України експортують в основному продукти з низьким ступенем переробки – в основну чорні метали та вироби з них, в той же час в експорті сільськогосподарських регіонів домінують обладнання і устаткування. Цю ситуацію можна пояснити так: оскільки розглядається лише експорт за територію України взагалі, то не враховується внутрішня торгівля між регіонами України і тому треба розглядати зовнішню та внутрішню (в межах країни) спеціалізацію регіону окремо.

Найбільшими експортерами послуг серед регіонів України були м. Київ (19,7% від загального обсягу експорту послуг), Одеська область (10,9%) та Донецька область (5,3%), а імпортерами м. Київ (28,5% від загального обсягу імпорту послуг), Дніпропетровська область (9,6%) та Донецька область (7,6%). Також слід відзначити, що переважна більшість регіонів України перевищать обсяги експорту послуг у 2010 році у порівнянні з 2009 роком, хоча деякі регіони характеризуються більш швидкими темпами зростання обсягів імпорту послуг ніж експорту, наприклад, АР Крим, м. Севастополь, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Одеська, Полтавська області і т.д. Такі тенденції є загрозливими і потребують компенсаційних заходів, хоча є низка регіонів, в яких спостерігається зворотній процес: м. Київ, Вінницька, Волинська, Івано-Франківська області і т.д.²

Розглядаючи спеціалізацію регіонів України щодо торгівлі послугами, можна дійти висновку, що в експорті переважають різноманітні ділові послуги, говорити про високий рівень диверсифікації експорту послуг (тобто найбільша частка будь-якої групи послуг не перевищує 30% загального обсягу експорту) не можна оскільки лише Полтавська область має близький до граничного рівня показник.

В імпорті послуг ситуація відрізняється, оскільки лише 3 області (Вінницька, Дніпропетровська, Харківська) мають більший за 60% показник найбільшої групи послуг в імпорті, це свідчить про те що власні потреби в послугах регіони України намагаються задовольнити за рахунок національних постачальників послуг, а ті регіони в яких переважають в імпорті операції з нерухомістю, здаванням під найм та послуги юридичним особам та фінансовою діяльністю відчувають відтік інвестиційних ресурсів за кордон (див табл. 1).

Таблиця 1

Спеціалізація регіонів України у експорті за групами послуг у 2009 році³

Види послуг	Регіон
Послуги транспорту та зв'язку	АР Крим, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Черкаська, Чернівецька, м. Київ, м. Севастополь
Послуги в операціях з нерухомістю, здаванням під найм та послуги юридичним особам	Вінницька, Луганська, Львівська, Харківська, Чернігівська
Різні ділові, професійні та технічні послуги	Волинська
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	Дніпропетровська
Послуги в обробній промисловості	Запорізька, Сумська, Хмельницька

Слід відмітити яро виражену спеціалізацію Запорізької, Сумської та Хмельницької областей, яка свідчить про те, що ці області є лідерами з толлінгових операцій (операцій з давальницькою сировиною) та більш активно задіяні у міжнародному коопераційному співробітництві країн ніж інші регіони нашої держави.

Говорячи про динаміку зовнішньої торгівлі послугами та товарами слід зазначити, що у період кризи остання зазнала меншого скорочення ніж торгівля послугами і тому говорити про формування постіндустріальної економіки на рівні регіонів зарано. Слід навести цікавий факт: протягом більше ніж 10 років у деяких обласних центрах індустріальних регіонів, наприклад в м. Донецьку, переважає надання послуг ніж промислове виробництво у загальному обсязі реалізованої продукції, хоча в експорті обласного центру переважає продукція металургійної промисловості.

Таким чином, можна дійти висновку, що участь регіонів України у міжнародному поділі праці здебільшого склалася завдяки історичному аспекту, спроби уникнути моногалузової спеціалізації деяких регіонів в експорті були затримані світовою економічною кризою, яка спонукала до поглиблення такої спеціалізації. А це в свою чергу дозволяє казати про незбалансованість внутрішньої регіональної політики держави по відношенню до стандартизації зовнішньої торгівлі у межах регіонів, що створює можливість з

¹ Складено за даними Головних управлінь статистики в регіонах України про обсяги зовнішньої торгівлі товарами у 2009 р. та I кварталі 2010 р.

² Складено за даними Головних управлінь статистики в регіонах України про обсяги зовнішньої торгівлі послугами у 2009 р. та I кварталі 2010 р.²

³ Складено за даними Головних управлінь статистики в регіонах України про обсяги зовнішньої торгівлі послугами у 2009 р

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

абсолютного домінування регіонів-лідерів за рахунок регіонів-аутсайдерів у сфері торгового обороту товарів.

Значного поширення набуло міжнародне *співробітництво в окремих галузях виробництва, соціально-економічного життя, науково-технічного прогресу*. Така кооперація не обов'язково відбувається в рамках тих або інших організаційних структур. Вона може мати місце під час виконання державами погоджених ними програм, зокрема проектів спільного науково-технічного розвитку.

Подібне співробітництво, як правило, сприяє всебічному розширенню торгівлі, взаємному інвестуванню національних виробничих комплексів, широкомасштабній інтеграції. Особливо слід зазначити зростання масштабів її, іноді, безальтернативність міжнародної кооперації в науково-технічній сфері. У сучасному науково-технічному просторі розробляються складні й капіталомісткі технології, які навіть країни, що є лідерами за рівнем індустріального розвитку й обсягу капіталу, не в змозі реалізувати їх самостійно й об'єднують свої зусилля з іншими країнами. Тим більше таку потребу відчуває Україна: тому що по об'єктивних причинах, після колапсу Східного блоку й СРСР відбулося значне звуження технологічного простору, у якому відбувалася господарська діяльність підприємств України.

У цьому зв'язку великий інтерес для України становить деталізоване та масштабне співробітництво, що ведеться країнами Євросоюзу. Зокрема, таке співробітництво відбувається в рамках комплексу проектів «ЄВРИКА», складовими елементами якого є численні галузеві програми співробітництва. Прикладом масштабного міжнародного проекту, в котрому бере участь наша держава, є «Sea Launch».

На чверть зменшилось порівняно з 2008 роком загальне число заявок, поданих до іноземних відомств, у тому числі кількість заявок на винаходи – на 29,1%. Найбільшу частину склали заявки об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, далі – ОПВ), що були подані до патентного відомства Російської Федерації (73%) [4].

Число отриманих у 2009 р. охоронних документів України та іноземних держав на ОПВ в порівнянні з 2008р. зменшилось на 7,8%. Помітно скоротилась кількість патентів на промислові зразки (36,0%). Переважно більшість іноземних патентів на ОПВ отримано також у Роспатенті (90,9%).

Останніми десятиліттями обсяги *руху капітальних активів* неухильно зростали, і цей фактор є важливим для розвитку відкритих економік. Тим більше це стосується економіки України, яка відчуває потребу в припливі значних коштів ззовні, а також потерпають від відпливу капіталів через порівняно гірші умови для їх функціонування.

Міграція капіталів, з погляду певної країни, реалізується у формі вивозу капіталів (у цьому разі країна є донором, експортером капіталу) та ввозу капіталів до країни (у цьому разі країна є реципієнтом, імпортером капіталу). Вивіз капіталів характерний для країн з відносним (не сплутувати з абсолютним) надлишком капіталів на території певної країни та можливістю отримувати більш прибутки в іншій державі через:

- більш сприятливе для власників капіталу співвідношення факторів виробництва (що зумовлює більшу умовну ціну капіталу);
- можливість отримання доступу до ринків певних економічних ресурсів (наприклад, сировини);
- можливість отримання маркетингових переваг у комерційній діяльності (наприклад, у формі створення господарських структур, що забезпечуватимуть збут продукції фірми-інвестора, або завдяки перенесенню самого процесу виробництва до цільової країни - країни збуту з метою підвищення ефективності виробництва, наближення його до споживачів).

Міжнародний рух капіталів обумовлюється різницею в рівнях насиченості економіки певними факторами або співвідношенням таких факторів. Незважаючи на загальну тенденцію до зростання притоку іноземних інвестицій в економіку України у більшості регіонів спостерігається зменшення іноземних інвестиційних надходжень (табл. 2).

Таблиця 2

Пріоритетні галузі іноземного інвестування по регіонах України¹

Область	Пріоритетні галузі іноземного інвестування
АР Крим	хімічна, нафтохімічна промисловість
Волинська	харчова промисловість
Вінницька	харчова промисловість
Дніпропетровська	металургія
Донецька	металургія
Житомирська	неметалева мінеральна продукція
Закарпатська	виробництво машин, електричного, електронного, оптичного устаткування
Запорізька	харчова і машинобудівна промисловість
Івано-Франківська	хімічна, нафтохімічна промисловість
Київська	харчова промисловість
Кіровоградська	добувна промисловість
Луганська	хімічна і нафтохімічна промисловість
Львівська	целюлозно-паперова промисловість
Миколаївська	харчова промисловість
Одеська	харчова промисловість
Полтавська	добувна і нафтопереробна промисловість
Рівненська	виробництво будматеріалів
Сумська	машинобудування
Тернопільська	харчова промисловість
Харківська	харчова промисловість
Херсонська	харчова промисловість
Хмельницька	хімічна і нафтохімічна промисловість
Чернівецька	будівництво
Черкаська	хімічна і нафтохімічна промисловість
Чернігівська	харчова промисловість
м. Київ	фінансова сфера
м. Севастополь	транспорт та зв'язок

За 9 місяців 2009 р. підприємствами Донецької області отримано 98,3 млн. дол. іноземних інвестицій, що у 3,2 разу менше аналогічного періоду 2008 року, аналогічна тенденція спостерігається й для всієї економіки Донецької області. Також майже утричі зменшилися інвестиційні надходження в економіку Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Миколаївської, Херсонської, Чернівецької областей. Істотне зниження притоку іноземних інвестицій у 2009 році порівняно з 2008 роком відбулося у Вінницькій та Рівненській областях.

¹ Складено за даними Головних управлінь статистики в регіонах України про обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку областей станом на 01.01.2010 р. та Бабець І.Г. Удосконалення механізмів державного управління міжнародним співробітництвом регіонів у інвестиційній сфері / Бабець І.Г. // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект.- Донецк: ДонНУ, 2010.- С. 79-82

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Не менш важливою проблемою є неефективна структура іноземних інвестицій, що посилює структурні диспропорції в промисловості та негативно впливає на міжнародну конкурентоспроможність регіонів України. Пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються галузі промисловості, що відносяться до третього (добувна і нафтопереробна, виробництво неметалевої мінеральної продукції) та четвертого (харчова, хімічна та нафтохімічна, металургійна, паперово-целюлозна) технологічних укладів. Лише у Закарпатській області у структурі інвестицій переважають вкладення у галузь п'ятого технологічного укладу.

Таким чином, для регіонів актуальним залишається завдання підвищення рівня інноваційності та наукомісткості іноземних інвестицій. Проте, на регіональному рівні не вживаються заходи з покращення якості іноземного інвестування. Змістовний аналіз інвестиційних паспортів Луганської, Львівської, Полтавської, Рівненської, Херсонської, Хмельницької областей дозволяє зробити висновок про низькі якісні характеристики інвестиційних пропозицій. Наприклад, інвестиційним паспортом Хмельницької області передбачено перспективні напрями залучення інвестицій: у легку промисловість 46,7% усього обсягу необхідних інвестицій, у хімічну та нафтохімічну – 17,8%, а у машинобудування – лише 3%. У Полтавській області 51,7% загального обсягу іноземних інвестицій залучено в нафтопереробну промисловість, а інвестиції у високотехнологічні галузі не здійснювалися, а у Львівській області 61% загальних обсягів прямих іноземних інвестицій у промисловості залучено в целюлозно-паперову та видавничу галузь і лише 15% - у машинобудування.

Проблема якості іноземних інвестицій також характерна й для спеціальних економічних зон, яка полягає в інвестуванні капіталів переважно у промислові виробництва третього та четвертого технологічного укладу. На регіональному рівні створення СЕЗ і ТПР може бути ефективним механізмом управління процесом залучення іноземних інвестицій, що позитивно вплине на участь регіону у міжнародному співробітництві. Але існуючий правовий режим зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання в СЕЗ не дозволяє повною мірою використати цей механізм для покращення економічної ситуації депресивних територій. Спостерігається тенденція до скорочення частки іноземних інвесторів у загальних обсягах інвестицій в СЕЗ та ТПР України, що пов'язане із змінами в законодавстві у 2005 р. Згідно Закону України «Про внесення змін в Закон України «Про державний бюджет України на 2005 р.», було скасовано податкові пільги і спеціальний митний режим, державні гарантії стабільності правового режиму функціонування СЕЗ і ТПР.

Частково вирішенню проблеми залучення інвестицій в СЕЗ сприятиме новий Закон України «Про загальні засади створення і функціонування територій пріоритетного розвитку, спеціальних економічних зон та туристсько-рекреаційних зон», проект якого поданий на розгляд Верховної Ради у 2007р. Крім того, що окремі положення цього Закону (ст.15. Спеціальні митні та податкові режими) спрямовані на те, щоб запобігти зловживанню пільговим режимом в СЕЗ, позитивним є передбачений спеціальний режим інвестиційної діяльності для суб'єктів господарювання, які реалізують схвалені Радою (Комітетом) або органами місцевого самоврядування інвестиційні проекти у пріоритетних видах економічної діяльності на ТПР. Проте, у проекті Закону ці пріоритетні види економічної діяльності не окреслені та не передбачені заходи щодо підвищення наукомісткості проектів, що може призвести до подальшого поглиблення технологічної відсталості промислового виробництва у СЕЗ і ТПР. Критерій наукомісткості цим законопроектом передбачений лише для діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів, які у випадку реалізації інвестиційних проектів, що відповідають визначенням державним науково-технічним та інноваційним пріоритетам і спрямовані на промислове виробництво конкурентоспроможної високотехнологічної та інноваційної продукції, можуть застосовувати спеціальний режим інвестиційної діяльності, який стосується амортизації балансової вартості основних фондів та оподаткування прибутку.

Зауважимо, що для активізації інвестиційної діяльності в регіонах важливого значення набувають місцеві програми, наприклад, Програма сприяння бізнесу та інвестиціям «Назустріч інвесторам» у Львівській області, Програма залучення іноземних інвестицій у Дніпропетровську область на 2004 – 2010 роки, Програма зовнішньоекономічної діяльності Луганської області на 2001 - 2010 роки. Напрями діяльності та заходи цих програм переважно передбачають проведення конференцій, розробку інформаційних буклетів та інші інформативні заходи, але конкретних механізмів залучення іноземних інвестицій на регіональному рівні не розроблено. У Програмі «Назустріч інвесторам» визначено низку завдань, які якісно відрізняють її від аналогічних програм інших регіонів (впровадження різних форм співпраці влади та інвесторів у реалізації пріоритетних інвестиційних проектів; налагодження при органах місцевої та регіональної влади структур з обслуговування інвесторів; впровадження форм та механізмів залучення ресурсного потенціалу регіону в інвестиційні процеси; сприяння у формуванні небанківських інвестиційних інститутів; забезпечення орієнтації місцевих бюджетів на стимулювання інвестиційної діяльності; розробка та впровадження проектів розвитку технічної інфраструктури на засадах державно-приватного та муніципально-приватного фінансування). Проте, ці завдання мають декларативний характер і практично не виконуються, що зумовлює загально недовіду Програм та відповідні проблеми у формуванні сприятливого інвестиційного клімату у регіонах України.

Проведене дослідження показало, що міжнародне співробітництво в більшості регіонів України характеризується спадною динамікою та неефективною структурою іноземних інвестицій. Причинами такого стану вважаємо недосконале інституційне забезпечення процесу іноземного інвестування, що призводить до недовісти механізмів державного управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні. Крім розв'язання проблем загальнодержавного рівня, які характерні для зовнішньоекономічної співпраці (спрощення реєстраційних, ліцензійних, сертифікаційних, митних, зменшення бюрократичних бар'єрів) та оподаткування економічної діяльності іноземних інвесторів (зменшення кількості податків та спрощення їх адміністрування, забезпечення стабільності податкового законодавства, вирішення проблеми відшкодування податку на додану вартість), необхідно удосконалити механізми управління залученням і супроводом іноземних інвесторів в регіонах.

Першим кроком в удосконаленні державного управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні має стати розробка Державної інвестиційної стратегії України, яка б охоплювала період не менший, ніж п'ять років. Складовими цієї Стратегії повинні стати інвестиційні програми областей України, розроблені на такий же термін та узгоджені з регіональними стратегіями міжнародного співробітництва. Такий багаторівневий підхід дозволить поєднати інтереси центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері залучення іноземних інвестицій та підвищити ефективність міжнародного співробітництва на регіональному рівні через чіткий розподіл повноважень між центром та регіонами.

З метою підвищення ефективності іноземних інвестицій необхідно в регіональних стратегіях міжнародного співробітництва визначити пріоритетні галузі інвестування, застосовуючи при цьому критерій наукомісткості виробництва. У той же час, в регіональних інвестиційних програмах передбачити механізми підвищення привабливості інвестування у ці галузі для інвестора.

Для посилення інноваційності іноземних інвестицій, що залучаються промисловими підприємствами, розташованими в СЕЗ і ТПР, доцільно у законодавчому порядку передбачити пільги для інвесторів, які реалізують інноваційні проекти на цих територіях та здійснюють капіталовкладення в галузі промисловості п'ятого технологічного укладу. Пільги можуть бути аналогічні тим, що визначені у проекті Закону України «Про загальні засади створення і функціонування територій пріоритетного розвитку, спеціальних економічних зон та туристсько-рекреаційних зон» для діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів. Певною мірою залученню іноземних інвестицій у наукомістке виробництво сприятиме створення мережі регіональних венчурних фондів, капітал яких формуватиметься за участю держави та ринкових інвесторів. Готовність держави брати частину ризику інвестування у інноваційні підприємства підвищить привабливість наукомістких проектів для іноземних інвесторів та посилить відповідальність місцевих органів влади за використання коштів для фінансування інноваційного розвитку регіону [5].

З огляду на геополітичне положення України, слід проводити активний пошук шляхів транзитних вантажопотоків. Вважаємо, що для спрощення порядку транзиту, необхідне усунення дублювання функцій державних контрольних органів шляхом розроблення типової технологічної схеми пропуску, створення необхідного правового поля у цій сфері.

Поряд з тенденцією до лібералізації торгівлі, сучасну зовнішньоторговельну політику більшості країн світу, можна охарактеризувати, як помірну протекціоністську. Держава має право і повинна регулювати економічні відносини з метою захисту інтересів національних виробників, експортерів і споживачів, використовуючи при цьому весь арсенал інструментів торговельної політики.

З огляду на об'єктивні зміни, необхідно уточнити пріоритети антикризової економічної політики держави на середньострокову перспективу. Такими пріоритетами, зокрема, є:

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

- **зниження експортної орієнтації економіки регіонів шляхом нарощування потенціалу внутрішнього ринку.** Зростання потенціалу внутрішнього ринку має стати надійним компенсатором втрат від скорочення експортної діяльності, що сприятиме збільшенню авантаженості виробничих фондів промисловості.

- **розбудова аграрно-індустріальної моделі української економіки.** Висока ймовірність втрати експортного ринку частиною промисловості невідворотно зумовить болюче рішення про згортання певних напрямків «надлишкових» фондів. Компенсація можлива за рахунок розвитку національного аграрного потенціалу, значущість якого посилюється в умовах світової продовольчої кризи.

- **реалізація повномасштабної стратегії імпортозаміщення.** Реструктуризація переробної промисловості є необхідним напрямком забезпечення конкурентоспроможності в посткризовому світі, що вимагає невідкладного запровадження ефективних заходів у сфері імпортозаміщення.

З метою якнайшвидшого виходу з кризи необхідно:

- розробити та впровадити довгострокову програму імпортозаміщення, де передбачити організаційно-технічну і кредитну підтримку пріоритетного розвитку галузей, орієнтованих на виробництво продукції кінцевого споживання для потреб внутрішнього ринку, яка має стабільно високий попит (побутова хімія, побутова техніка, легка промисловість, спеціалізоване машинобудування тощо)

- цілеспрямовано розширювати платоспроможність внутрішнього ринку, в тому числі шляхом оптимізації розміщення державного замовлення, захисту працюючого населення в частині своєчасності і повноти виплат заробітної плати, стимулювання збуту продукції національних виробників на внутрішньому ринку через оптимізацію інформаційних та торговельно-збутових мереж, демонополізацію доступу внутрішнього виробника до кінцевого споживача тощо.

- зменшити податкове навантаження від прямого оподаткування доходів фізичних (знижити ставки нарахування в фонди соціального страхування) та юридичних осіб (запровадити диференційовані ставки податку на прибуток).

- запровадити системну інформаційно-правову та організаційно-технічну допомогу сільськогосподарським виробникам в питаннях розширення присутності та захисту інтересів на зовнішніх ринках. Розробити державно-приватні ініціативи стосовно розвитку аграрного сектору України, де передбачити механізми забезпечення домовленостей між державою та сільгоспвиробниками у принципових питаннях регулювання зовнішньоторговельної діяльності, динаміки цін на паливно-мастильні матеріали, ціни на добрива, тарифи на перевезення тощо.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Обсяги экспорту-импорта товаров за регионами Украины за 2009 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/zd/oet/oet_u/oet1209_u.htm
2. Один рік України у СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://brc.undp.org.ua/img/publications/Ukraine_WTO.pdf
3. Ukraine's goods schedules [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/tratop_e/schedules_e/ukr.zip
4. Набуття прав інтелектуальної власності та використання об'єктів права інтелектуальної власності на підприємствах України у 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2010/04_10/95.zip
5. Бабець І.Г. Удосконалення механізмів державного управління міжнародним співробітництвом регіонів у інвестиційній сфері / Бабець І.Г. // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект.- Донецк: ДонНУ, 2010.- С. 79-82

РЕЗЮМЕ

У статті розглядаються тенденції посткризової динаміки зовнішньоекономічної діяльності регіонів України у 2009 – 2010 роках.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, внутрішнє виробництво, антикризові дії

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются тенденции посткризисной динамики внешнеэкономической деятельности регионов Украины в 2009 - 2010 годах.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, внутреннее производство, антикризисные меры

SUMMARY

In article tendencies of postcrisis dynamics of foreign trade activities of regions of Ukraine in 2009 - 2010 are considered.

Keywords: foreign trade activities, internal manufacture, anti-recessionary measures

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Медведкіна Є.О., доцент кафедри «Міжнародна економіка» ДонНУ, к.е.н., провідний науковий співробітник Регіонального філіалу НІСД у м. Донецьку (Україна)¹

Актуальність теми дослідження. В другій половині ХХ в. валютно-фінансова інтеграція перетворилася в одну з найважливіших тенденцій розвитку світової валютної системи. Першопрохідниками в цій справі стали західноєвропейські країни. У 1950 р. сімнадцять держав створили Європейський платіжний союз, що уже до кінця десятиліття дозволив їм перейти до повної конвертованості національних валют і налагодити ефективну систему взаємних розрахунків. Тим самим валютно-фінансова інтеграція заявила про себе як про винятково ефективний інструмент рішення колективних задач того або іншого регіону. Валютна інтеграція має місце як між промислово розвинутими країнами, такими як країни Європейського союзу і країни Північної Америки, так і в країнах Південно-Східної Азії, країнах, що розвиваються, Південної Америки і Африки, а також в країнах з перехідною економікою – таких як країни СНГ і Східної Європи.

Ступінь вивченості проблеми дослідження. Цим проблемам присвячено праці вітчизняних вчених: Д.Лук'яненко, В.Будкіна, Б.Губського, Ю.Макогона, А.Гальчинського, А.Філіпенка, Л.Петрашко, Ю.Пахомова, Н.Бударіної, Є.Савельєва, Л.Руденко, а також західних вчених Дж.Кейнса, Д.Рікардо, М.Фрідмана, Л.Ерхарда, Л.Вальраса, І.Фішера, Р.Мандела, Дж.Флемінга, М.Портера, Р.Коуза та інших.

Мета дослідження полягає у розвитку теоретико-методологічних та розробці науково-практичних положень щодо дослідження процесу формування нової світової валютної системи в умовах глобальної фінансової кризи.

Основна частина. Причину валютної інтеграції між окремими країнами світу в даний час економісти бачать, в першу чергу, в розвитку світової економіки. В другій половині ХХ сторіччя глобалізація і конкуренція досягли такого рівня, що можливості країн добитися економічного і соціального зростання на індивідуальній основі різко скоротилися.

Валютна інтеграція може відбуватися в різних формах. В даному випадку все визначається рівнем розвитку і станом економіки країн – учасників інтеграційного процесу, а також планованою і прийнятною для даних країн глибиною співпраці. У сучасному світі вироблені три основні моделі регіональної взаємодії у валютній сфері. Умовно їх можна позначити як західноєвропейська, латиноамериканська і африканська [1, с. 56].

Західна Європа йшла до єдиної валюти декілька десятиріч. Головним призначенням європейської валютної інтеграції було і залишається забезпечення системи багатосторонніх розрахунків, оскільки економічні зв'язки в Європі завжди були багатосторонніми, а національні господарства тісно перепліталися. Вже в кінці 50-х років всі члени Європейського економічного співтовариства, що тільки що утворилося, направляли і одержували з країн-партнерів від 30 до 50% експортно-імпортних товарів.